

YTTRANDE

2007-10-01

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och
transporträtt
103 33 Stockholm

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG (Ds 2007:19)

Ju2007/6426/L3

Föreningen Svenska Läromedel och Svenska Förläggareföreningen (Föreningarna) har genom remiss daterad 2007-07-09 beretts tillfälle att yttra sig med anledning av rubricerad promemoria. Föreningarna har valt att avge ett gemensamt yttrande eftersom Föreningarnas åsikter i detta avseende är samstämmiga och direktivet är av stor betydelse för bokbranschen.

Föreningarna tillstyrker i huvudsak det förslag som justitiedepartementet har presenterat.

Det är av yttersta vikt för samhällets utveckling att de som skapar och investerar i immateriella tillgångar, såsom t.ex. musik, film och böcker, har effektiva verktyg för att kunna ta tillvara sina rättigheter. Detta behov är inte mindre i en tid där tekniken möjliggör att exemplarframställning och spridning av ett verk kan ske mycket snabbt och med en bibehållen kvalitet som är mer eller mindre identisk med originalverket. Det är därför viktigt, och kanske ännu viktigare än i en traditionell miljö, att lagstiftaren tillhandahåller effektiva, inte onödigt komplicerade eller dyra medel för att beivra intrång också i den digitala miljön.

Sverige har på den internationella arenan åtagit sig att upprätthålla ett visst skydd för immateriella rättigheter. Ett av de krav som ställs på Sverige i detta avseende framgår av direktiv 2004/48/EG. Enligt artikel 3 i direktivet skall Sverige i sin lagstiftning bl.a. införa bestämmelser om rättvisa, skäliga, effektiva och proportionerliga åtgärder, förfaranden och sanktioner för att skydda t.ex. upphovsrätten.

Det har mot ovan bakgrund visat sig att det sanktionssystem som finns i den svenska immaterialrättsliga lagstiftningen i dag inte är tillräckligt. Den tekniska utvecklingen har en väsentlig negativ påverkan på utgivningen av e-böcker, andra digitala läromedel och ljudböcker, varför Föreningarna välkomnar justitiedepartementets

förslag. Föreningarna är särskilt positiva till att en Internetleverantör skall kunna åläggas att ge rättighetshavare information om vem som har haft en IP-adress som har använts vid ett immaterialrättsintrång.

Som nämnts inledningsvis tillstyrker Föreningarna i huvudsak lagförslaget. Föreningarna har mot bakgrund av detta valt att begränsa sitt yttrande till vissa delar av förslaget och lämnar sina synpunkter i enlighet med kapitelnumreringen i promemorian.

5. Talerätt

Av artikel 4 i direktivet framgår att medlemsstaterna har en möjlighet att utöka talerätten avseende de åtgärder, förfaranden och sanktioner som omfattas av direktivets kapitel 2 till andra personer än rättighetshavare. En sådan person kan enligt skälen (18) i direktivet vara en branschsammanlutning som tillvaratar gemensamma eller enskilda intressen inom sitt ansvarsområde. Föreningarna vill framföra att en sådan talerätt med fördel kan införas även i svensk rätt avseende informationsföreläggande eftersom det skulle medföra en förenkling av processföringen och ytterst minska kostnaderna för en rättegång.

7. Rätt till information om intrångsgörande varors ursprung m.m.

Allmänt

För att en rättighetshavare vid intrång skall kunna tillvarata sin rätt och hindra fortsatt intrång samt kräva ersättning för otillåtet nyttjande är det en förutsättning att intrångsgöraren kan identifieras. Dagens ordning tillåter endast att brottsutredande myndigheter kan få tillgång till information om vilken person som har haft en viss IP-adress, förutsatt att brottet enligt myndighetens bedömning kan föranleda en annan påföljd än böter. I praktiken innebär detta en väsentlig begränsning dels på grund av att polis och åklagare i stor utsträckning saknar resurser att beivra intrång dels eftersom straffvärdet vid många immaterialrättsintrång inte når upp till en nivå som kan föranleda en fängelsepåföljd. Som även konstaterats i promemorian saknar rättighetshavare i dag en möjlighet att på civilrättslig väg få information om en intrångsgörarens identitet när intrång har begåtts med hjälp av Internet. Därmed saknar rättighetshavaren också möjlighet att genom ett civilrättsligt förfarande ta tillvara sin rätt vid sådant intrång.

Promemorians förslag innebär ytterst att rättighetshavare får en möjlighet att själva beivra intrång som sker via Internet och därmed också en rätt att ta tillvara sina rättigheter på samma sätt som i miljön utanför Internet.

Integritetsaspekter

Förslaget som presenteras i promemorian har kritiserats i media såsom ett alltför stort ingrepp i den personliga integriteten.

All rättskipning innebär att den person som har handlat i strid med viss lagbestämelse identifieras. Detta gäller rimligen även handlingar som har begåtts på Internet. Det bör framhållas att ett beslut om informationsföreläggande meddelas efter att en domstol har bedömt den bevisning som lagts fram i målet. Domstolen skall även göra en proportionalitetsbedömning där bl.a. intrångsgörarens intressen vägs mot rättighetshavarens.

Rättighetshavare har, avseende intrång som sker utanför Internet, i dag en möjlighet att använda sig av både civil- och straffrättsliga skydds- och säkerhetsåtgärder såsom t.ex. intrångsundersökning, förhör, beslag och husrannsakan. Dessa åtgärder bör anses som väsentligt mer integritetskränkande än det förslag om informationsföreläggande som framgår av promemorian.

Det bör vidare understyrkas, när det gäller undantaget från 21 § personuppgiftslagen, att Datainspektionen redan har beviljat undantag från denna bestämmelse vilket innebär att rättighetshavarorganisationer i viss omfattning kan behandla personuppgifter om personer som begår intrång på Internet. Ett sådant undantag kan t.ex. innebära att rättighetshavare mer systematiskt får samla in uppgifter om vilka IP-adresser som används för att begå intrång i dennes rättigheter. I princip kan anföras att Datainspektionen i sina beslut har gjort en intresseavvägning och konstaterat att personer som begår immaterialrättsintrång får tåla en viss integritetskränkning.

Det är Föreningarnas uppfattning att promemorians förslag innebär en balanserad avvägning av relevanta intressen och inte medför en oskäligen inskränkning i den personliga integriteten.

Beviskravet

Av promemorian framgår att domstolen skall konstatera att ett intrång har begåtts och att en person tillhör någon av de personkretsar som nämns i artikel 8.1 för att ett beslut om informationsföreläggande skall kunna meddelas. Av promemorian framgår vidare att rättssäkerhetsskäl talar för att beviskravet ”styrkt” skall tillämpas. Föreningarna vill understryka att detta medför en inte obetydlig begränsning av den faktiska möjligheten att använda sig av ett informationsföreläggande. Det kan vidare anföras att beviskravet för att ett beslut om intrångsundersökning skall meddelas är att det skäligen kan antas att någon har begått ett intrång. En intrångsundersökning, som förutsätter att intrångsgörarens identitet är känd, syftar till att säkra bevisning om ett intrång. En otillfredsställande situation kan uppstå i de fall där en rättighetshavare är i behov av att genomföra en intrångsundersökning för att styrka att intrång har begåtts. Utan kunskap om intrångsgörarens identitet är ett bifall till ett beslut om intrångsundersökning uteslutet. En sådan ordning skulle vidare i praktiken innebära att rättighetshavare har en sämre utgångspunkt för att tillvarata sina rättigheter i den digitala miljön än utanför den miljön. Att Internetleverantörer kan tvingas bryta mot tystnadsplikten enligt lagen om elektronisk kommunikation måste anses som naturligt mot bakgrund av syftet med sanktionsdirektivet. När det gäller rättssäkerheten avseende företagshemligheter bör denna aspekt kunna beaktas inom ramen för proportionalitetsbedömningen.

Föreningarna förordar mot ovan bakgrund att beviskravet ”skäligen kan antas” bör tillämpas för att ett beslut om informationsföreläggande skall vinna bifall.

9. Vitesförbud

Särskilt om förbuds föreläggande mot mellanhänder

Det är rimligt att mellanhänder såsom Internetleverantörer åläggs ett större ansvar för den otillåtna fildelning som sker i deras nät. Detta blir inte mindre rimligt mot bakgrund av att deras intäkter i viss utsträckning kan antas vara baserade på vilken ned- och uppladdningskapacitet de kan erbjuda i deras tjänster.

Frågan om att kunna ingripa med vitesförbud mot mellanhänder som inte kan anses medverka till ett intrång i objektiv mening men vars tjänster används i samband med ett intrång, uppmärksammades redan i samband med genomförandet av infocodirektivet (prop. 2004/05:110). Då hänvisade lagstiftaren till det nu aktuella arbetet med genomförandet av sanktionsdirektivet. I promemorian saknas förslag avseende en möjlighet att kunna ingripa mot mellanhänder på sätt som angivits ovan. Istället hänvisas till ett särskilt lagstiftingsärende för denna fråga. Det är anmärkningsvärt att lagbestämmelser i detta avseende fortfarande saknas.

11. Skadestånd

Det har i tidigare utredningar (Varumärkeskommittén, SOU 2001:26, s. 348 och Mönsterutredningen, SOU 2001:68 s 129 ff.) konstaterats att de skadeståndsbelopp som har utdömts vid immaterialrättsintrång inte i tillräcklig utsträckning kan anses ersätta rättighetshavaren. Det är Föreningarnas uppfattning att motsvarande är fallet i upphovsrättsliga intrångsmål. Rättighetshavare har typiskt sett svårt att visa skadans omfattning och orsakssambandet mellan skada och intrång. Mönsterutredningen har konstaterat att bevislätnadsregeln i 35 kap. 5 § rättegångsbalken avseende skadans omfattning inte visat sig vara tillräcklig. Mot denna bakgrund föreslår Föreningarna att den bevislätnadsregel som föreslagits av Mönsterutredningen införs i de immaterialrättsliga lagarna.

Övrigt

Föreningarna vill framhålla att ett beslut om informationsföreläggande kan innebära att intrångsgörare uppmärksammas och därmed ges tillfälle att undanröja bevis inför en framtida intrångsundersökning. För att undvika detta föreslår Föreningarna att ett beslut om informationsföreläggande skall kunna sekretessbeläggas för att inte förstöra möjligheten att genomföra en effektiv intrångsundersökning.

Stockholm den 1 oktober 2007

Daniel Knutsson
Jurist
Föreningen Svenska Läromedel och Svenska Förläggareföreningen